

چون نویژ کردن لای منداله کانمان خوشه ویست بکهین؟

م / : سه رتیب لطفی قادر

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على نبينا محمد وعلى آله وصحبه أجمعين، وبعد:

روون و ناشکرایه که به خشینی مندال یه کیکه له به خششه هره به رزه کانی خوی گوره، که وه که به پیژترین و به نرخترین به خشش به باوک و دایکانی ده به خشیت له ژیانی دنیادا، نه وه تا خوی گوره ده فهرمیت:

﴿الْمَالُ وَالْبَنُونَ زِينَةُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا﴾ [الکھف: ۴۶].

واته: مال و مندال زینه و جوانی ژیانی دنیان.

بی گومان نه م پرؤسه گوره و به نرخه هروا به شیوه یه کی ساده و ئاسان ده ستگیر هیچکام له ئیمه نابیت، به لکو پیویستی به هه ول و کوششی به رده وام و لیپراوانه هه یه.

نه میش ده توانریت له دوو خالدا کوبکریت هه:

یه که م: چونکه سروشتی مندال وایه زوو زوو ده گوریت و ناتوانریت له سهر یه که بارو شیوازو حالت رابگیریت.

دووه م: به هوی ده و روبه رو سروشتی کومه لگاوه، به تایبته نه گهر کومه لگایه کی دوور له خواپه رستی و به ها به رزه کان بن که به داخله وه نه م خاله یان بالی به سهر به شیکی یه کجار زوری موسلماناندا کیشاوه.

له ژیانی نه مپروماندا، ده توانم بلیم که کوی وه سائله کانی له خشته بردن و به هه در بردنی تواناکان سازو ناماده کراوه وه: سه ته لایت، پلیستیشن... هتد. به لکو له مالی هه موو تاکیک له ئیمه ناماده گی که وه رگرتووه به به رده و امی، بویه زیاتر

نه رکی سه رشانی باوکان و دایکانی قورس و گرانت کردووه، نه گهر زوو فریای خویان نه که ون و بیدار نه بنه وه.

ده توانم بلیم: له دوی به تاک زانینی په روه دگار (التوحید) تاکه کاریک که جیگای گرنگی پیدان و خومانده کردن بیت، نه وه یه چون بتوانین منداله کانمان فییره نویژ کردن بکهین، چونکه نویژ یه کیکه له پایه گرنگه کانی ئایینی پاک و بیگهردی

ئیسلام، وجیا که ره وه ی کوفرو باوه ره، خوراکي به دهنی عیبادت و په رسته کانی تریشه.

خوی گوره له چنده ها شوین له قورنانی پیروزدا به شیوه یه کی پوون نامارهی بو ده کات و ده فهرموویت:

﴿وَأْمُرْ أَهْلَكَ بِالصَّلَاةِ وَاصْطَبِرْ عَلَيْهَا لَا نَسْأَلُكَ رِزْقًا مِّنْ نَّزْرِكَ وَالْعَاقِبَةُ لِلنَّوَى﴾ [طه: ۱۳۲].

واته: فهрман بده بهه موو تاکه کانی خیزانت تانوژده کانیان بکن و بهرده وامو کۆلنه دهر و خۆپاگر بن له سه ری، ئیمه داوی رزق و رۆزی له تو ناکه یین، به لکو ئیمه رزق و رۆزی به تو دهبه خشین، سه ره نجام هر بو خواناسی و پاریزگارییه .
بنیاتنانی په رستش به ته و اوکاری بیروباوه پ ده ژمیردییت، چونکه په رستش روحی بیروباوه پ تیرده کات ههروه ها ده رخه ریکه که شیوه ی بیروباوه پ به رجه سته ده کات و ده یخاته پروو، مندالیش کاتیك ده چیت به دهم بانگه وازی خوی گه وره وه، وه لأمی فه رمانه کانی ده داته وه، ئه و به و هویه وه ئه و له ده رونیدا وه لأمی غه ریزه یه کی سه روشتی خوی ده داته وه و تیری ده کات و ئاودیری ده کات^(۱).

(وه بو ئه وه ی چاندنی بیروباوه پ له ده روندا به هیژترییت ده بییت په رستش به هه موو جوړو شیوه کانی ئاودار بییت، به و جوړه بیروباوه پ له دلدا گه شه ده کات و په ل و پۆ لی ده دات و خۆپاگر ده بییت به رامبه ر گیزه لۆکه ی ژیان وشله ژانی)^(۲).
مندالیش قوناعی ئه ركباری نییه، به لکو قوناعی ئاماده کردن و مه شق و راهینانه بو گه یشتن به قوناعی ئه ركباری له کاتی بالغ بووندا، تابه جیهینانی ئه رک و فه رزه کانی لا ئاسان ده بییت، بو ئه وه ی له وپه ری ئاماده باشیدا بییت بو چوو نه ناو ناخوشیه کانی ژیان به وپه ری متمانه و ئازاد بوونه وه، په رستشی خوی گه وره ش کاریکی سه رسورپهینه رو مه زن ده کاته سه ر ده روونی مندال، به هوی ئه وه وه یه که هه ست به په یوه ندی خوی ده کات به خوی گه وره و به رزو بی هاوتاه، هر ئه ویشه هه لچونه کانی ناخی هیور ده کاته وه و به هوی ئه ویشه وه یه هه لچونه کانی توپه یی لغا و ده کات و جله وی ده گری. راسته هه موو مندالیک له سه ر فیه رته له دایک ده بییت، هه روه ک: پیغه مبه ری خوا(ﷺ) فه رموویه تی:

(ما من مولود یولد إلا یولد علی الفطرة، فأبواه یهودانه أو ی نصرانه أو ی مجسانه، كما تنتج البهیمة بهیمة جمعاء، هل تحسون فیها من جدعاء؟)^(۳).

واته: هه موو مندالیک له سه ر فیه رته له دایک ده بییت، جا دایک و باوکی ده یکه نه جوله که یاخود گاوری یا ناگر په رست، هه روه کو چۆن ئاژله به تیرو ته وای په یدا ده بی، ئایا هیچ دانه یه کی لوت براوی تیدا ده بینیت.

له بهر ئه وه ئیمامی (غه زالی) له په یامه که ی (أیها الولد) دا بریاری داوه که واتای په روه رده هاوشیوه ی جوتیاریکه، دپک بژار ده کات، گیا نامۆکان له کیلگه که یدا هه لده کیشییت، تارووه که که ی باش ببییت و گه شه ی ته و او بکات.

(ابن القیم) یش جه ختی له سه ر ئه و به رپرسیاریتییه کردووه و قسه ی به جی و سودمه ندی کردووه، وده لیت: هه ندیک له زانایان ووتویانه: خوی گه وره له رۆژی دوایدا پرسیار له باوک ده کات ده رباره ی منداله که ی، له بهر ئه وه ی پرسیار له منداله که بکات ده رباره ی باوکی، چونکه چۆن باوک مافی له سه ر منداله که یه تی به هه مان شیوه ش مندال مافی له سه ر باوکی هه یه^(۴).

(۱) (منهج التربية النبوية للطفل، محمد نوری بن عبدالحفیظ سوید، ص ۳۱۹).

(۲) (تجربة التربية الإسلامية: ص ۴۰).

(۳) (منتفق علیه، وانظر: مشکاة المصابیح: ۹۰).

(۴) (أحكام المولود: ص ۳۳۹).

ئەگەر دايك و باوك ئيمانداريش بن، بەلام سروشتى دەورو بەرو کۆمەلگا دەتوانن کاریگەریانی لەسەر دابنێن و ئاراستەى پەرودەو پيگەیاندنیا بگۆرن بەشیوەیەکی نەرینی.

چ پيويسته لەسەرمان تاووەکو هەول و کۆششى بۆ بەدەین؟

یەكەم: چونکە ئەم کارە فەرمايشى خواى گەورەیه، جی بەجی کردنى فەرمانەکانى خواى پەرودەگار پوختەى موسلمان بوونمان دەردەخات، ئەم پوختەیهش بریتیه له: ملکه چ بوون و جی بەجی کردنى فەرمانەکان و خۆبەدوورگرتن له قەدەغەکراوکان.

ئەو تا خواى پەرودەگار دەفەرموویت:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنْفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ﴾ [التحریم: ۶].

واتە: ئەى ئەو کەسانەى کە باوەرتان هیناوه، خۆتان و خاوخیزانتان بپاریزن له ئاگرى کە سوتەمەنییەکی مرۆف و بەردە.

دووەم: هەرەها دووبارە پیغەمبەرى خوا ﷺ لەفەرمودەیه کدا بە شیوەیەکی زۆر پوون و ئاشکرا فەرموویەتی: (مُرُوا أَوْلَادَكُمْ بِالصَّلَاةِ لَسَبْعِ سِنِينَ وَاضْرِبُوهُمْ عَلَيْهَا لَعْنَةً^(۵)).

واتە: منداڵەکانتان لەحەوت سالیدا فیترە نوێژ بکەن، وە لە دە سالیدا لەسەر نوێژکردن لییان بەدەن.

سێیەم: بۆ ئەوەى باوکان و دایکان توشى سەرزەنشتى لای پەرودەگار نەبن و پرزگاریان بیت لەبازنەى تاوان.

بۆیە (شیخ الإسلام ابن تیمیة) فەرموویەتی: هەرکەسێک خاوەنداریتی بچوکیک یاخود هەتیویک یا منداڵیکى کرد، و فەرمانى پى نەکرد بەنوێژکردن، ئەوا دواجار تۆلە لەو گەورەیه دەسینریت، چونکە فەرمانى بەو بچوکانە نەکردووه، وەپاشان سەرزەنشتیکی زۆر قورس دەکریت لەسەر نەکردنى ئەم کارە کەبى فەرمانى خواى پەرودەگارو پیغەمبەرە کە یەتى ﷺ.

چوارەم: چونکە نوێژکردن پەيوەندى نیوان خواى گەورەو بەندەکانیتى، ئیمە دەترسین لەدواى مردنمان منداڵەکانمان لانهوازو نەخۆش و سەرگەردان بن، بۆیە لەهەموو پوویە کەو هەول دەدەین و خۆمان ماندوو دەکەین، تاكو ژيانیکى ئاسودەو خوشیان بۆدەستەبەر بکەین، ئەى چۆن لییان دلنیا بین لەکاتی کدا دەبینین ئەم پەيوەندییەى نیوانیان پچراوه! کە ئەوپەرى سەر گەردانى و سەر لى شیواوییه.

پینجەم: بەزەیمان پیاندا دیتەو، و دلمان ئیش دەکات کە دەبینین نارهحەتییهکی دونیاىان توش بووه، ئەى بۆ بەزەیمان پیاندا نایەتەو کە بخرینه دۆزەخەو؟! یاخود چۆن وازمان لى هیانوان تاكو بین بە هاونشینی (سەقەر) کەهیچ ناهیلێت و هەموو شتیکی لوش دەدات؟! .

(۵) (رواه أبو داود، وصححه الشيخ الألباني في: صحيح سنن أبي داود: ۵۰۸، ۵۰۹).

شه شه م: چونکه نویژ پوناکییه، بابه دل گوی بگرین بۆ ووته که ی پیغه مبهری خوا (ﷺ) که ده فهرموویت: (وجعلت قرة عینی فی الصلاة)^(۶). واته: روناکی چاوه کانم له نویژه کانمدایه. ههروهه منداله کانمان سپارده و ئەمانه تن له ژیر دهستاندا، و هه مووشمان هیواخوازین له پاشه پۆژدا پیاو چاک و پوو له خوا دهرچن و سه رفرازو سه رکه وتنی هه ردوو دونیا بن. حه وته م: نویژ کردن یه که م کرداره که له رۆژی دوایدا مۆفد لپرسینه وهی له گه لدا ده کریت له حه قی خوی گه وره دا: (إن أول ما يحاسب به العبد يوم القيامة من عمله الصلاة)^(۷).

چۆن ده توانین ناره حه تی و هه ول و کۆششی ئەم به رپرسیاریتییه له ئەستۆبگرین؟.

(ئهی دهست به کار (کفیل) گهر به رپرسیاریتی مندالت پیدراو له ریگهی خراپدا به ره لات کرد، ده ترسم سزات دوو قات بییت، سزا بدرییت له سه ر لیل کردنی ئەو گه وه ره زۆر ریژ لپنراوه به سزایه کی زۆر توند، له و تاوانه گشتیه شدا به شیکی سه پینراو وهرده گریت)^(۸).

ئەمه کاریکی له خۆپاوا ساده نییه، چونکه هه لئس و کهوت و مامه له کردنه له گه ل نه فسی مۆفدا، شتیکی ئاساییه ئە گهر ناره حه تی و هیلاک بوونیکی تییدا بییت، به لکو له راستیدا هه ول و ماندوبوونیکی زۆر ناره حه ته، به لی ده کریت به جی به جی کردنی ئەم خالانه ی خواره وه، نزیکه ناره حه تیه کانمان له لاسوک بییت، له دهره نجامدا هه وله کانمان بیپیک.

۱- چونکه هیشتا له ته مه نیکی مندالان، تاراده یه ک کۆنترۆل کردنیان کاریکی ئاسانه.

۲- گرنگی پیدان و خه م خۆری له سه ره تاوه به شیوه یه کی دروست و باش، دواچار له داهاتوودا به ره مه میکی باشی ده بییت، هه ر بویه ئیمامی (غه زالی) ده لیت: مندال سپارده یه لای دایک و باوکی و دل بی گه ردی وه ک گه وه ریکی سافی بی نه خش و نیگار وایه، بویه ئاماده یه بۆ هه موو شتیکی که نه خشی له سه ر بکریت و ئاره زووی بۆ هه موو ئەو شتانه هه یه که سه ره نجی بۆ رابکی شریت، جا گهر له سه ر چاکه راپهینراو فی کرکرا ئەوا له سه ر ئەو چاکه یه په ره ورده ده بییت....، خو ئە گهر له سه ر خراپه راپهینراو وه کو ئارهل پشت گوی خرا، ئەوا به دبه ختی و تیاچوون ئاکامه که ی ده بییت و ئوبالیشی له ئەستوی په ره ورده که رو سه ره رشتیاره که یه تی^(۹).

۳- چاوه پروانی ئە جرو پاداشت بین لای خوی گه وره: له بهر فه رموده که ی سه ره رمان (محمد) ﷺ که ده فهرموویت: (من دعا الی هدی کان له من الأجر مثل أجور من تبعه، لا ینقص من أجورهم شیئاً)^(۱۰).

واته: هه رکه سیکی بانگه وازی خه لکی بکات بۆ هیدایه ت و چاکه، ئەوا ئە جرو پاداشتی ئەو که سه ی ده ست ده که وییت که کاری پی کردوو، به بی ئە وهی له ئە جرو پاداشتی ئەو که م بکات.

(۶) (رواه أحمد والنسائي، وصححه الشيخ الألباني في: صحيح الجامع الصغير: ۳۱۲۴).

(۷) (رواه الترمذي والنسائي وابن ماجة، وصححه الشيخ الألباني في: صحيح الجامع الصغير: ۲۰۲۰).

(۸) بهرنامه ی پیغه مبهری خوا (ﷺ) بۆ په ره ورده ی مندال، نوسینی: محمد نور عبدالحفیظ سوید، ص ۳۲.

(۹) (هه مان سه رچاوه ی پيشو: ص ۳۳).

(۱۰) (صحيح الجامع الصغير: ۳۷۱۳).

وه بهردهوام مه بهستی سهره تاو کۆتایمان په سهند کردن و پازی کردنی خودای گه وره بیئت، ئه وه تا خوای گه وره ده فهرموویت: ﴿وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا﴾ [العنکبوت: ۶۹].

واته: ئه وانهی له پیناوی ئیمه دا و بۆ به ده ست هیئانی په زامه ندی ئیمه هه ول و کۆششیان کردووه و خویان ماندو کردووه سویند به خوا به پراستی ئه وانه پینمووی ده که یین بۆ هه موو پیگه یه کی چاک و دروستی خۆمان. ئه گه ر ئه مه له ناخماندا بوونی هه بیئت به بهرده وامی هه چ کاتیک بیتاقه تی و وه ره س بوون پوومان تی ناکات، هاوزه مان له به خته وه ری و ئاسوده یی دا ده ژین، چونکه له سه ر باشترین پیگه یین.

۴- ئارامگرتن و هیمنی و له سه رخووی، وه ک جی به جی کردنیک بۆ فه رمانه که ی خوای په روه ردگار که ده فهرموویت:

﴿وَأْمُرْ أَهْلَكَ بِالصَّلَاةِ وَاصْطَبِرْ عَلَيْهَا لَا تَسْأَلْكَ رِزْقًا نَحْنُ نَرْزُقُكَ وَالْعِقبَةُ لِلتَّقْوَى﴾ [طه: ۱۳۲].

واته: فه رمان بده به هه موو تا که کانی خیزانت تا نوێژه کانیان بکه ن و به رده وام بن کۆلنه ده رو خۆراگر بن له سه ری، ئیمه داوای پزق و پۆزی له تو ناکه یین، به لکو ئیمه پزق و پۆزی به تو ده به خشین.

نابیت سه رقال بوون به کارو کاسبییه وه وامان لئ بکات ئه م کاره گرنگه مان له بیر به ریته وه، به لکو پیویسته باشترین گرنگی پی بدریئت به سه ره پرستی په روه ردگار له سه روی هه موویشیه وه نوێژکردن پاککردنه وه ی ناخ و ده رون.

چونکه هه رخوای گه وره خوی پزق و پۆزی ده ره، ده بیئت به رده وام ئه وه مان له یاد بیئت تاله ژیاندا بین پزق و پۆزیمان به دواوه یه به به رده وامی به هه مان شیوه ی مردن، به پیچه وانهی ئه وه ی که ئیمه پیشبینی ده که یین.

۵- ده ربړینی ملکه چ بوون بۆ خوای گه وره به پارانه وه وه دوعا کردن: ﴿رَبِّ اجْعَلْنِي مُقِيمَ الصَّلَاةِ وَمِنْ ذُرِّيَّتِي رَبَّنَا وَتَقَبَّلْ

دُعَاءَنَا﴾ [ابراهیم: ۴۰]. واته: په روه ردگارم خۆم و نه وه کانم بگیږه له وه که سانه ی که ئه نجامده ری نوێژن به چاکی، په روه ردگارا دوعا و نزام گیرا بکه .

وه داوای کۆمه کی کردن لئی، چونکه هه رگیز به هه ول و کۆششی خۆمان هیواو ئاواته کانمان به ده ست نایه ت به ته واوی، ئه گه ر خوای گه وره سه رکه وتومان نه کات و یارمه تی ده رمان نه بیئت، به لکو پیویسته به رده وام بیارپینه وه وه هیواپراو نه بین، باشترین پارانه وه ش پارانه وه یه به ناوو سیفاته کانی خوای گه وره .

به پشتیوای خوای گه وره له ژماره کانی دواتر، درێژه به م باسه ده دین و زیاتری له سه ر ده نوسین، ئومیده وارم توانیبیتم تیشکیکم خستبیته سه ر ئه م باسه و به رچاو پوونیه کم نیشانی دایکان و باوکان دابیت بۆ په روه رده کردنی پۆله کانیان له کۆتایدا: ده خوازم له دایک و باوکان و سه ره پرشتیکارانی مندالان، به وه په ری هه ست کردن به به رپرستی یه وه نه وه کانیان پیبگه یه نن، تاوه کو له پۆزی دوایدا روسپی به رده م لئ پرستینه وه ی په روه ردگاربن، که ئه وه په ری سه ره رزی و سه رفران بوونه، ده نا به پیچه وانیه توشی دلساردی و بی ئومید بوون ده بن که به هه چ شیوه یه ک ئا له وه پۆژه دا سودو قازانجمان پی ناگه یه نیئت.

سه رچاوه کان

- ١- القرآن الکریم.
- ٢- منهج التربية النبوية للطفل، تأليف: محمد نوری بن عبدالحفیظ سوید، الطبعة الأولى، دار ابن کثیر.
- ٣- کیف نحب الصلاة لأبنائنا، تأليف: در أماني زکریا، الطبعة الأولى، ١٤٢٨هـ، ٢٠٠٧م، دار النعیم.
- ٤- قاموس الباکورة، عربي - کردي، گیو المکریان، الطبعة الأولى، ٢٠٠٥م دار مؤسسة آراس .

**وآخر دعوانا أن الحمد لله رب العالمين،
وصلی الله وسلم علی نبینا محمد وعلی آله وصحبه أجمعین.**

=====
سایتی به ههشت

www.ba8.org

2009 – 1430

هه میشه له گه لمان بن بو به ره می نوی